

УДК 341.211

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.47>

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНА СПІВПРАЦЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ СТІЙКОСТІ

Андрій Ковальов

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра політології*

*вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1081-3024>*

Розглядаються основи взаємин інститутів та акторів, які в умовах євроатлантичної демократії забезпечують стабільність функціонування суспільства та його захист від впливів військових викликів. Вивчено особливості військово-політичної комунікації як середовища інтеграції зусиль суспільних і політичних акторів задля кращого розуміння та виконання нормативних засад національного захисту. Установлено теоретичну та прикладну рамку співпраці, яка має орієнтуватися на нормативні засади євроатлантичних партнерів як джерела досвіду й нормативних орієнтирів. Виявлено, що важливість спільних стратегічних дій та консенсусного розуміння суспільної і державної стабільності стала першочерговою для захисту основних принципів демократії та забезпечення регіональної і глобальної безпеки. З'ясовано, що військово-цивільна співпраця в комунікаційному вимірі забезпечує координацію дій, яка забезпечує загальнонаціональну та міжнародну згуртованість. У статті застосовуються фахові методичні засоби сучасної політології. Зокрема, неінституційний аналіз описує реагування та вживання відповідних заходів державної антикризової політики. Політико-правовий аналіз визначає нормативні засади політики євроатлантичної співпраці у сфері стійкості. Фахові методи передбачають компаративний підхід для ідентифікації національних візій індивідуальної та колективної антикризової стійкості.

З'ясовано, що військово-політична комунікація може впливати на стійкість цивільної інфраструктури та її готовність до кризових випробувань. Увага приділяється цивільній (суспільній) стійкості як провідному аспекту стійкості всієї євроатлантичної спільноти та окремих країн-членів. Установлено, що міжінституційна комунікація публічної влади та суспільства є ключовою запорукою адекватного розуміння викликів і загроз у сучасних високотехнологічних суспільствах. Виявлено, що адекватність меседжів військово-політичного керівництва впливає на розуміння в суспільстві параметрів та меж резильєнтності. Розкрито значення формування сприятливого комунікаційного тла для дій урядів у кризовий період як завдання комунікації військово-політичного керівництва із суспільством. З'ясовано, що військово-політична комунікація містить завдання координації зусиль різних відомств та громадських акторів, однозначне тлумачення військово-політичних повідомлень у контексті конкретних викликів загроз і небезпек. Доведено, що військово-цивільна співпраця в умовах криз охоплює можливість своєчасного інформування населення, залучення нових кадрів та ресурсів відповідно до потреб антикризової діяльності держави й суспільства.

Ключові слова: військово-цивільна співпраця, військово-політична комунікація, стійкість, кризові виклики, євроатлантична спільнота, політичний консенсус.

Вступ. Розширене тлумачення стійкості та спроможності в умовах сучасних військових і гібридних загроз розкриває для політологічних досліджень нову предметну сферу. Ідеться про аналіз взаємин політичних інститутів та акторів, які в умовах демократії забезпечують стабільність функціонування суспільства та його захист від впливів військових

© Ковальов А., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

викликів. Військово-політична комунікація в цьому контексті є не лише засобом передавання специфічної інформації, а й середовищем інтеграції зусиль суспільних і політичних акторів задля кращого розуміння та виконання нормативних засад національного захисту.

В умовах сучасної України питання національної стійкості виходить далеко за межі діяльності військових структур та управління Сил оборони. Активно обговорюють тези щодо інтеграції зусиль громадянського суспільства, держави територіальних громад тощо. Відповідно, необхідно встановити теоретичну та прикладну рамку співпраці, яка має орієнтуватися на нормативні засади євроатлантичних партнерів як джерела досвіду та нормативних орієнтирів. Доцільно також звернути увагу на способи формування єдиного комунікаційно-інформаційного підходу й просторів обговорень у межах забезпечення стійкості. Означені завдання мають сприйматися за межами відомчих функцій та базуватися на підтримці стратегічних цілей державності.

Аналіз публікацій. Українські науковці активно розробляють ключові аспекти національної стійкості в контекст управлінських та інституційних рішень. О. Верещак вивчає досвід НАТО в контексті військово-цивільної співпраці та національної стійкості [1], А. Войтовська й В. Дубосару розкрили роль інклюзивної проектної діяльності та волонтерства [2], О. Кутков описав нормативно правове забезпечення діяльності цивільно-військової співпраці в сучасних умовах воєнно політичної обстановки [4], В. Настюк, І. Коропатнік та В. Карелін розкрили розвиток і становлення механізму реалізації адміністративно-правового режиму цивільно-військової співпраці в Україні [5], Є. Соловійов зсував моделі ефективної інтеграції військової та цивільної безпекової експертизи [6], І. Шопіна характеризувала органи місцевого самоврядування як суб'єкти цивільно-військової співпраці [7]. Однак необхідно звернути увагу на цивільно-військову взаємодію в більш широкому контексті єдиного військово-політичного й комунікаційного розуміння завдань стійкості в нормативному й технологічному контекстах, зокрема й на міжнародному рівні.

Мега статті – встановити значення військово-політичної комунікації в контексті зусиль забезпечення стійкості суспільства в умовах кризових викликів. Завдання статті – виявити основи координаційної спроможності та міжінституційної взаємодії в межах забезпечення стійкості суспільства й держави.

Основний зміст статті. Міжнародний політичний консенсус демократичних країн стосовно стандартів військово-цивільної співпраці спрямований на зміцнення як військової, так і цивільної стійкості, підтримку демократичних цінностей та сприяння формуванню консолідованої відповіді на зовнішні загрози. Важливість спільних стратегічних дій та консенсусного розуміння суспільної і державної стабільності стала першочерговою для захисту основних принципів демократії та забезпечення регіональної і глобальної безпеки. Відповідно, доречно звернутися до документів НАТО стосовно принципів стійкості в умовах кризи. Згідно зі Статтею 3, цей принцип стійкості закладено в Північноатлантичному договорі. У правовому акті вказано, що для ефективнішого досягнення цілей цього договору сторони, окремо та спільно, шляхом постійної та ефективної самопомоги і взаємодопомоги, підтримуватимуть та розвиватимуть свою індивідуальну й колективну здатність протистояти збройному нападу. Стаття 3 допомагає надати НАТО засоби для виконання своїх основних завдань, зокрема стримування та оборони [11].

Сучасні виклики та можливості, пов'язані зі сприянням забезпечення злагодженої відповіді на поточні виклики, яка підтримує демократичне управління та суспільну стабільність під надзвичайним тиском. Тому цілком обґрунтовано наголошуватися на необхідності координації дій, яка забезпечує загальнонаціональну та міжнародну згуртованість. Як стверджують основоположні документи НАТО, стійкість є як національною

відповідальністю, так і колективним зобов'язанням. Кожен союзник повинен бути достатньо підготовленим та адаптивним, щоб упоратися з усім спектром криз, передбачених Альянсом. Водночас індивідуальне зобов'язання кожного союзника підтримувати та зміцнювати свою стійкість знижує вразливість НАТО загалом. Військові зусилля щодо захисту території та населення НАТО повинні доповнюватися надійною цивільною готовністю для зменшення потенційної вразливості та ризику нападу в мирний час, криз і конфліктів [11].

Євроатлантична спільнота, яка вміщує держави-члени НАТО, Європейський Союз та країни-партнери, формує колективну систему безпеки та військово-політичної комунікації. Її основними ціннісними параметрами є відданість демократії, верховенству права та правам людини. Окрім організаційних і нормативних основ військового альянсу, спільнота наголошує на політичній співпраці, економічній інтеграції та спільних цінностях, що лежать в основі регіональної стабільності. Військово-політична комунікація може впливати на стійкість цивільної інфраструктури та її готовність до кризових випробувань. З огляду на це, цивільна готовність має три основні функції: безперервність уряду, безперервність основних послуг для населення та цивільна підтримка військових операцій. Ці критичні специфікації перетворені на сім базових вимог до національної стійкості, за якими союзники можуть оцінювати свій рівень готовності [11].

Політична співпраця в контексті військово-цивільної співпраці передбачає створення механізмів взаємної підтримки, обмін передовим досвідом та захист демократичних норм від дезінформації, авторитарних тенденцій і внутрішньої дестабілізації. Документи НАТО також пропонують поняття «сильне суспільство», яке здатне опиратися кризовим загрозам. Стійкість зазвичай розуміється як базова здатність протистояти (раптовим) кризам та потрясінням або долати їх, чим підтримувати основні функції. Стійкість є важливою основою для надійного стримування та оборони. НАТО розглядає сильні суспільства як першу лінію оборони та як необхідність для успішної військової операції. Оскільки сучасні суспільства є дуже складними системами, що базуються на функціонуванні критичної інфраструктури, суспільна стійкість, як наскрізний аспект усіх елементів стійкості, стала новим фокусом порядку денного НАТО щодо стійкості [12].

Сучасні демократичні інституції (парламенти, судова система, засоби масової інформації, громадянське суспільство) життєво важливі для підтримки стійкості суспільства в кризових умовах. Чинник цивільної (суспільної) стійкості розглядається як один з аспектів стійкості всієї євроатлантичної спільноти та окремих країн-членів. Сучасний уряд Нідерландів безпосередньо та офіційно заявляє, що російська агресія поширюється за межі України. Отже, стало можливим те, що довгий час було немислимим: НАТО, а отже, і наша країна, безпосередньо втягнуться в масштабний збройний конфлікт. Цей конфлікт не обов'язково має відбуватися в Нідерландах, але якщо ми будемо залучені як країна або він відбудеться поблизу Нідерландів, то ми також будемо його частиною. Тож ми повинні бути готові до невизначених часів. Соціальна стійкість і військова готовність забезпечують не лише ефективний захист, а й стримування Росії та інших супротивників [10].

Ефективна військово-політична співпраця між країнами НАТО дає змогу швидко ухвалювати рішення під час криз. Створення спільних груп реагування на кризи й каналів зв'язку забезпечує швидкі дії та узгоджені повідомлення, що має вирішальне значення для протидії дезінформації та підтримки громадської довіри. Міжінституційна комунікація публічної влади та суспільства є ключовою запорукою адекватного розуміння викликів і загроз у сучасних високотехнологічних суспільствах. Тому уряд Королівства Нідерландів визначив базові умови стійкості до військових або гібридних загроз. У заяві зазначено, що хоча міцна основа для зміцнення стійкості вже існує, цього недостатньо. Загроза вимагає

від нас більшого. Ба більше, стійке суспільство допомагає під час не лише конфліктів, а й подолання інших криз, як-от масштабні повені, пандемії або тривалий збій життєво важливих процесів. Лист, надісланий урядом до Палати представників, є важливим першим кроком, що уточнює, що ще потрібно, відомим як завдання щодо стійкості [10].

Антикризова стійкість суспільства, що перебуває під загрозою, залежить не лише від військової готовності, а й від стійкості цивільного населення. Інтеграція військових та цивільних структур до єдиної системи підвищує загальну безпеку суспільства. Адекватність меседжів військово-політичного керівництва впливає на розуміння в суспільстві параметрів та меж резильєнтності. Міністр оборони Нідерландів Р. Брекельманс у своїй промові наголошує: «Ми не живемо в стані війни в Нідерландах, але ми також більше не живемо в мирі. У цій сірій зоні нам потрібно захищатися від гібридних атак і підвищувати нашу військову готовність. Ми робимо це, інвестуючи більше в наші Збройні сили, але Міністерство оборони не може зробити це самотужки. У мирний час питання полягає в тому, що Міністерство оборони може зробити для суспільства, але зараз ми також запитуємо, що суспільство може зробити для Міністерства оборони. Ми разом робимо Нідерланди безпекою» [10].

Цивільно-військова співпраця передбачає спільне планування, навчання та оперативну координацію. Вона вимагає доповнення військових зусиль цивільними заходами, до яких належать гуманітарна допомога, захист економічної інфраструктури та цивільна оборона. Формування сприятливого тла для дій урядів у кризовий період є завданням комунікації військово-політичного керівництва із суспільством. Згідно з офіційними повідомленнями уряду Нідерландів, під час війни чи кризи неможливо важливо підтримувати економіку в робочому стані та гарантувати, що уряд не розвалиться. Це гарантує, що Міністерство оборони зможе зосередитися на бойових діях, якщо це буде потрібно. Але це означає, що підприємства та державні органи повинні бути свідомо готові до деструктивних сценаріїв. Якщо ми продемонструємо свою стійкість і готовність, це стримає Росію та Китай» [10].

Політика євроатлантичної співпраці у сфері стійкості зосереджена на захисті критичної інфраструктури (енергетики, зв'язку, транспорту) від кібернетичних та фізичних нападів. Це вимагає спільних політично узгоджених стратегій розвідки та стійкості. Нормативи та протоколи цивільно-державної та цивільно-військової взаємодії визначають первинний рівень реагування на кризи. Згідно з поточним баченням Північної штаб-квартири групи цивільно-військової співпраці (СІМІС CGN HQ) НАТО, цивільно-військова співпраця визначається як «діяльність між військовими органами НАТО та невійськовими суб'єктами для *сприяння взаєморозумінню*, що підвищує ефективність та результативність в управлінні кризами, запобіганні й вирішенні конфліктів» [9].

Розвиток стійкості суспільства вміщує громадську освіту, залучення громад та програми цивільного захисту. Наявність чіткої комунікації між військовою структурою і суспільством скорочує час на реагування та вживання відповідних заходів державної антикризової політики. Цивільно-військова комунікація передбачає інформаційно-просвітницьку роботу, взаємодію з невійськовими суб'єктами, зв'язки між цивільними та військовими (платформи або офіцери зв'язку), консультації і співпрацю. Жоден із видів діяльності не є ізольованим; вони пов'язані одим з одним і становлять певний етап взаємодії з учасниками [9].

Зіткнення з прямою російською агресією в Україні та її гібридними проявами в Європі спонукають євроатлантичну спільноту сприйняти єдиний підхід, який поєднує військове стримування, дипломатичну взаємодію, економічні санкції і заходи щодо стійкості

суспільства. Сучасні науковці називають комунікацію однією з основ забезпечення суспільної антикризової стійкості. Військово-комунікаційний експерт із США К. Андерсон слушно наголошує, що комунікації формують критично важливу основу сучасного світу, пов'язуючи більше людей і більше пристроїв повніше, ніж будь-коли раніше. Переваги цього гіперпов'язаного суспільства призводять до дедалі більшої залежності від безпечних, надійних та стійких комунікацій. Потенційні супротивники Організації Північноатлантичного договору, безумовно, розуміють важливість комунікацій, зокрема тих, на кого вони прагнуть націлитися, і тих, з якими вони самі користуються. Тому вкрай важливо повністю розуміти цей сектор, ризики, з якими він стикається, та найкращі способи пом'якшення цих ризиків [8].

Посилена передова присутність НАТО, спільні військові навчання та обмін розвідувальними даними є оперативними заходами стримування. Однак демократичний політичний консенсус забезпечує сталу відданість спільним цілям та розподіл ресурсів. Фахівці наголошують на необхідності інтеграції комерційних і державних комунікаційних активів. К. Андерсон застерігає від недооцінювання важливості комерційних комунікацій для урядових та військових комунікацій усіх видів. Отже, традиційні компоненти національної безпеки: мережі командування та управління, обмін розвідувальними даними, навіть високосекретна інформація зазвичай передаються комерційними мережами протягом значної частини свого життєвого циклу [8].

Протидія дезінформації як антикризова політика вимагає спільних комунікаційних стратегій, повідомлень, заснованих на фактах, та підтримки незалежних медіа. Система військово-політичної комунікації забезпечує стійкість до маніпуляцій інформацією. В експертних обговореннях виокремлюється самостійна ланка антикризової комунікації та координації дій надзвичайних служб. К. Андерсон звертає увагу на такі речі, як цивільна готовність, поліція, пожежна охорона, обговорення питань екстреної медичної допомоги, способи оповіщення цивільного населення про цивільну оборону тощо. Крім того, комунікації мають вирішальне значення для економіки та громадян загалом [8].

Досягнення стабільності суспільства та держави в умовах криз передбачає сприяння спільному розумінню демократичних цінностей, соціальної згуртованості та стійкості. Отже, військово-політична комунікація в межах військово-цивільної співпраці антикризового спрямування забезпечує надійне керування ситуацією та її адекватне сприйняття всіма залученими інститутами та установами.

Висновки. Так, резильєнтність-стійкість цивільної інфраструктури та спроможність суспільства витримувати кризові виклики потребує цілісного комунікаційного середовища. Військово-політична комунікація містить завдання координації зусиль різних відомств та громадських акторів, однозначне тлумачення військово-політичних повідомлень у контексті конкретних викликів загроз і небезпек, формування пріоритетності та оновлення ситуаційної обізнаності в умовах кризи, забезпечення коректного сприйняття загроз у суспільстві.

Військово-політична комунікація в демократичних країнах євроатлантичної спільноти на нормативному рівні передбачає певну послідовність дій, яка забезпечує безперерйне спілкування не лише в директивно-виконавчому процесі, а й в умовах робочих обговорень та ухвалення оптимальних рішень. Військово-цивільна співпраця в таких умовах охоплює можливості своєчасного інформування населення, залучення нових кадрів та ресурсів відповідно до потреб антикризової діяльності держави й суспільства.

Комплексна резильєнтність в умовах сучасних гібридних викликів передбачає чітке розуміння обов'язків та алгоритмів дій, відображених у нормативних документах

(зокрема, НАТО, ЄС тощо). Водночас вона містить проактивну ініціативну позицію волонтерських і громадських структур, які можуть на локальному рівні впливати на забезпечення стійкості. В умовах сучасної України доречно формувати середовище військово-політичної підготовки лідерів думки, громадських акторів локального та загальнонаціонального рівня стосовно формування інформаційної стійкості та протидії ворожим інформаційним провокаціям. Конкретизація цих заходів може бути основою наших подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Верещак О. О. Військово-цивільне співробітництво та національна стійкість: досвід НАТО. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 2. С. 152–157.
2. Войтовська А., Дубосару В. Роль інклюзивної проєктної діяльності та волонтерства в реінтеграції військовослужбовців до цивільного життя. *Ввічливість*. 2025. Вип. 1. С. 32–36.
3. Коропатнік І. М., Карелін В. В., Бериславська О. М. Еволюція доктринальних підходів до цивільно-військової співпраці у країнах НАТО та в Україні у період 2014–2025 років. *Наука і техніка сьогодні. Серія: Педагогіка; Право; Економіка; Фізико-математичні науки; Техніка*. 2025. № 11. С. 134–148.
4. Кутков О. О. Нормативно правове забезпечення діяльності цивільно-військової співпраці в сучасних умовах воєнно політичної обстановки: публічно управлінській аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. Вип. 6. С. 82–86.
5. Настюк В. Я., Коропатнік І. М., Карелін В. В. Розвиток та становлення механізму реалізації адміністративно-правового режиму цивільно-військової співпраці в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. Вип. 86. С. 145–153.
6. Соловійов Є. В. Від паралельних траєкторій до спільної стратегії: моделі ефективної інтеграції військової та цивільної безпекової експертизи. *Актуальні проблеми державного управління*. 2025. № 1. С. 363–382.
7. Шопіна І. М. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт цивільно-військової співпраці. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Юридичні науки. 2024. № 1. С. 95–99.
8. Anderson Ch. “Communications Resilience” from Enabling NATO’s Collective Defense CISR (NATO COE-DAT Handbook. URL: <https://ssi.armywarcollege.edu/SSI-Media/Recent-Publications/Article/3946001/communications-resilience-from-enabling-natos-collective-defense-cisr-nato-coe/>
9. CIMIC is Civil-Military Cooperation. URL: <https://www.cimic-coe.org/cimic/>
10. Government works to increase resilience against military and hybrid threats. Government of the Netherlands. URL: <https://www.government.nl/latest/news/2024/12/06/government-works-to-increase-resilience-against-military-and-hybrid-threats>
11. Resilience, civil preparedness and Article 3. URL: <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/resilience-civil-preparedness-and-article-3>
12. VII. Resilience. CIMIC-COE Handbook. URL: <https://www.cimic-coe.org/handbook-entries/welcome-to-the-cimic-handbook/vii-resilience/>

MILITARY-POLITICAL COMMUNICATION AND MILITARY-CIVIL COOPERATION IN THE CONTEXT OF ENSURING EURO-ATLANTIC STABILITY

Andrii Kovalev

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Department of Political Science

Volodymyrska St., 60, 03058, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-1081-3024>

The paper examines the foundations of the relationship between institutions and actors that, in the context of Euro-Atlantic democracy, ensure the stability of the functioning of society and its protection from the effects of military challenges. The features of military-political communication as a medium for integrating the efforts of public and political actors for a better understanding and implementation of the normative principles of national defense are studied. A theoretical and applied framework for cooperation is established, which should be guided by the normative principles of Euro-Atlantic partners as a source of experience and normative guidelines. It is revealed that the importance of joint strategic actions and a consensual understanding of social and state stability has become paramount for protecting the basic principles of democracy and ensuring regional and global security. It is found that military-civilian cooperation in the communication dimension provides coordination of actions that ensures national and international cohesion. The article uses professional methodological tools of modern political science. In particular, neo-institutional analysis describes the response and use of appropriate measures of state anti-crisis policy. Political and legal analysis determines the normative principles of the Euro-Atlantic cooperation policy in the field of stability. Professional methods include a comparative approach to identify national visions of individual and collective anti-crisis stability.

It is found that military-political communication can directly affect the stability of civilian infrastructure and its readiness for crisis tests. Attention is paid to civil (social) stability as a leading aspect of the stability of the entire Euro-Atlantic community and individual member states. It has been established that inter-institutional communication between public authorities and society is a key guarantee of an adequate understanding of challenges and threats in modern high-tech societies. It has been revealed that the adequacy of messages from military-political leadership affects the understanding of the parameters and limits of resilience in society. The importance of forming a favorable communication background for government actions during a crisis period as a task of communication between military-political leadership and society has been revealed. It has been found that military-political communication includes the task of coordinating the efforts of various departments and public actors, an unambiguous interpretation of military-political messages in the context of specific challenges of threats and dangers. It has been proven that military-civilian cooperation in crisis conditions includes the possibility of timely informing the population, attracting new personnel and resources in accordance with the needs of anti-crisis activities of the state and society.

Key words: civil-military cooperation, political-military communication, resilience, crisis challenges, Euro-Atlantic community, political consensus.

Дата першого надходження статті до видання: 21.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026